

Cilt VII

Temmuz 1929

Sayı 2

İstanbul Darülfünunu
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

Felsefe, İctimaiyat, Tarih, Coğrafya, Edebiyat
İki ayda bir ışşrolunur

Bu sayıda:

Gevheri . . . . : Köprülüzade Mehmet Fuat

Felsefe istilahları : Halil Nimetullah

Bibliografya . . . : Köprülüzade Fuat, Ali Macit

İstanbul — Yeni Matbaa

1929

GAZNEVİLER DEVRİNDE TÜRK Şİ'Rİ

Daha Türkler Anadolu'ya gelmeden çok evvel "Türkçe," nin bir "Edebiyat dili," olduğu, bugün, bütün ilim âlemince kabul edilmiş bir mütearifedir. Onlar, "İslâm medeniyeti," dairesine girmeden evvel ana dilleriyle bir çok eserler yazmışlardır ki, bu eserlerin bir kısmı bu gün elimizde bulunuyor. Bu mes'eleler hakkında daha fazla izahat almak istiyenler "Türk edebiyatı tarihi," adlı eserimize müracaat edebilirler.

Türkler müslümanlığı kabul ederek "İslâm medeniyeti," dairesine girdikleri vakit, "Türkçe," de bu büyük inkilabtan müteessir oldu: İslâm medeniyetinin iki büyük ve müesseses lisani olan Arap ve Acem dilleri yanında, Türkler, kendi lisanlarını ehemmiyetsiz görmeye başladılar; çünkü, İslâm dîninin ve İslâm medeniyetinin başlıca eserleri, bu iki lisanla yazılmıştı; halbuki eski Türkçe eserler, İslâm dîninin ortadan kaldırılmak istediği yabancı dînlerin ve medeniyetlerin te'siri altında vücude gelmişti. Müslüman Türkler, "Kâfir," devirlerinin yeni dîne mugayir eserlerini okuyamazlardı. İşte bu kuvvetli dînî te'sir altında, eski Türk eserleri ihmâl ve istihkar, hatta imha edildi; Türkler Arap ve Acem harslerine temessül ederek, başlıca o lisalarla eserler yazmağa başladılar; Türkçe bir müddet alel'ade başlıca o lisalarla eserler yazmağa başladılar; Türkçe bir müddet alel'ade bir "Konuşma dili," halinde kaldı; yalnız Halk edebiyatı mahsulleri, İslâm an'anelerinin henuz lâyıkıyla nüfusa muvaffak olmadığı halk kitleleri arasında eski kuvvetiyle yaşıyordu.

Mâmafî bu vaz'iyet uzun zaman devam edemezdi. Eski bir edebiyat dili olan Türkçe, İslâmiyeti kabul eden ve Arap, Acem dillerinin müdhiş hâkimiyeti altında kalan Türkler tarafından da tekrar "yazı dili," olarak kullanılacaktı.

Hicrî 462 de «Kâşgar»da vücude geldiğini bildiğimiz «Kutadgu — Bilik» adlı manzum Türkçe eser, işte bu tarzda bildiğimiz eserlerin ilkidir: bu eserde İslâm medeniyetinin Türkleri nasıl cezp ve temsil ettiği ve yalnız "fikirler ve telakkiler" » değil «lisan» itibarıyle de bu nüfuzun kuvveti derhal göze çarpar. Artık bu eserden sonra, klasik Arap ve Acem edebiyatları yanına, birde «Klasik Türk edebiyatı»nın meydana çıktığını ve günden güne

GEVHERİ

— Başı geçen sayıda —

75

Cihâni zeynitsün gonea bahârin
Sencileyin hakikatli hünkârin

Bağrimi kebâb ettî nâri hasret
Müyesser olmazsa cihanda vuslat

Lutfunla hatırlım kıldın küşâde
Sağ ol sen habibim dâri fenâde

Ayak bas meydanda sözünden dönme
Aşkım hakîkî dir mecaz anlama

Gevherî dir gönlüm gayriye bakmaz
Ölünce dâmânın elden bırakmaz

Ömrümde bir kerre derdiğim yeter
Uğruna serimi virdiğim yeter

Sözünde âlem var zâtında haslet
Uzaktan cemâlin gördüğüm yeter

Sırrını açmayam bilişe yâde
Yüzünü yüzüme sürdüğüm yeter

Kîymetin bilmeye dostumdur dime
Hayâlin görüben durduğum yeter

Bana sen gereksin derman gerekmez
Derdinle murada erdiğim yeter

76

Mevlâyı seversen ey bâdisabâ
Yeter bu hâp yeter nazü istığna

Bîbedeldir gerçi servi bülendim
Ben bilirim beni sever efendim

Süal et dildara ben üfkendesin
Geçtiler ise efendim bendesin

Gülşeni kûyünde yaslandık hâri
Ahîmîzdan saklasun anı bâri

Banca dem cefâya olduk müşteri
Her ziyan bir fen demişler Gevherî

Dolaş kâkülüne yâri uyandır
Sohbeti câm eyleyecek zamandır

Cevri çok zalimdir o bîmenendim
Ko disünler filân ibni filandır

Niçün reddeyledi ben şermendesin
Înanmasun adu sözü yalardır

Çok ettirdi bize ah ile zâri
Yaziktır kendüye bir nevcivandır

Öğrenmeyüp ziyan çektiğ ekseri
Şimdi bir kâr efendim bin ziyandır

77

Tâ.bezmi ezelden âşikim böyle
Gel aman tabîbim sen derman eyle

Bu divâne gönlüm nasihat tutmaz
Bülbülün meskeni gülşenden gitmez

Söyleyin sevdiğim kaçmasın benden
Ölümüm isterse nazlı yar benden

Gevherî gönlümün aşkı yenilmez
Ezelden âşıktır bir çare olmaz

Bu dili şeydamız yâre bağlıdır
Bu dertli sinem de yâre bağlıdır

Hercayı dilberden feragat etmez
Gonçanın etrâfi hâre bağlıdır

Beklerim yolların gelsün erkenden
Zülfü ile gönlüm dâre bağlıdır

Garibtir neylesün buna el ermez
Yanar pervâneler nâra bağlıdır

78

Gelin hey yarenler söyletmen beni
Derunumda yanar muhabbet nâri

Dolaştım dağları oldum divâne
Âdil hünkâr deye durdum divâne

Dilin hiç kalmadı ahila zârî
Takdir böyle imiş cenabı bârî

Der Gevherî herdem gönlümüz farig
Bin yüz yirmi yedi üstüne tarih

Söyledikçe müşkil halim yamandır
Bizi böyle eden ahdü emandır

Cönül pür'endişe kaldı gümâne
Sürülmez dâvâlar âhir zamandır

Elimden aldırdım gül yüzlü yârı
Genç de olsan son nefesin îmandır

Dünya bir gölgelik harplara lâyık
Gider serimizden bu bir dumandır

79

Bâdisabâ sende haber yokmudur
Aslâ kudûmundan eser yokmudur

Dembedem eylerim âhü fegâni
Canıma kâretti tığı hicrâni

Rakibi mel'unla sefâlar kılan
Âşiki naşada cefâlar kılan

Hunrizdir amma ki pek hup şahımdır
Ruyi dilribâsı kıblegâhımdır

Kâmeti şimşâdim ne zaman gelür
Gamzesi cellâdim ne zaman gelür

Dahi yadetmez mi çeşmi giryâni
Acep o bîdâdim ne zaman gelür

İltifat eyleyen edâlar kılan
O sitem mûtâdim ne zaman gelür

Güzellik asimanında mâhimdir
O servi âzâdim ne zaman gelür

Virâne gönlümü âbâd etmeye
Gevherî ol yarı dilsad etmeye

Kurtarup gussadan âzâd etmeye
Bu kalbi nâşâdım ne zaman gelür

80

Oturmuş sevdigim meşkin kâreler
Kalemtıraş etmiş hilâl ebrûsun

Kırtas gibi müjen sinem pâreler
Bîeman hançeri meydan âreler

Ben senin aşkindan olmışam alil
Maktai aşkinda kesildi çü dil

Bendeni idersin dâima zelil
Lokman olsa itmez bana çâreler

Bir geda kulunum hupların şâhi
Ağazâdem gelüp lutfeyle gâhi

Derunî severim seni billahi
Sen meleksin giyin yeşil hâreler

Bir melahat virmiş sana ol ganî
Çünkü öldürmektir murâdin beni

Niçün aglatırsın seni seveni
Ya niçün hançerin sinem yâreler

Gevherî bu yolda geçdi canından
Daima ayrılmaz yârin yanından

Vefâlar umarken ol cânânından
Sofu kiyafette yüzü kâreler

81

Zülfü perişanın gördükte yârin
Bülbüller yâdetse virdi ruhsârin

Aklım gider gönlüm perişan olur
Meenun sıfat çaki giriban olur

Nihali tâbâdir servi bülendim
Ben bildim ki benim şahilevendim

Ben geda kulunum senin efendim
Pek bînazır şâhi âlisân olur

Râhi muhabette geçmişim serden
Elçeksin rakipler yoksa dilberden

Ne zerre havfim var tigü hançerden
Bu meydan içinde bir gün kan olur

Mâlumdur ahvalim asil merdüme
Hûnu eşkim akup rûyu zerdime

Niçün timar etmez dağü derdime
Gûyâ ki bir nakşî zernişan olur

Arif olan bezmi irfana gelsün
Talii yar olan meydana gelsün

Sîne üryan olan nalâna gelsün
Gevherî meydanda imtihan olur

82

Kara bulut gel nadanlık eyleme
Her kime söylesem derdime yanar

Açılmayan bâdisabâ pusudur
Bu çekdiğim dilberlerin yasıdır

Bulanmasam çağlayuben akmazdım
Peri benzer dilber kahrın çekmezdim

Karşında görünen düşmanın kûyu
Ask elinden içdiğim kudret suyu

Yine yordan geldi bize bu nâme
Sığa ak kolların gezdir sîneme

Gözüm yaşı ummanlara katmazdım
Benim yârim güzellerin hasıdır

Lutfeyle efendim terket bu huyu
Saklısını sunduğu zehrin tasıdır

Kelp râkip kail olur mu bu deme
Ko desinler Gevherî'nin nesidir

83

Çihan hublarında bulmadım bir yâr
Var mıdır gülsende bir verdî ruhsar

Nagehan gönlümü aldı bir civan
Görme dim böyle bir fettanı cihan

Bâri bir mehrûye âşık olaydım
Kirbanı olaydım bir dost bulaydım

Derdine düşelden ey gonca dihen
Seydiğim bir ben bilirim bir de sen

Kapundan dûretme beni ey perî
Kulundur efendim garip Gevherî

Hatır sayar erkân bilür yol bilür
Bülbül bilür gonca bilür gül bilür

Hiç bilmem neylesem kalmışım hayran
Yetmiş iki türlü böyle dil bilür

Bendoluben eşliğinde kalâydım
Âşik olmuş esrar biliür hal bilür

Mahzunu aşkındır bu can ile ten
Ne dost bilür ne kardeş ne el bilür

Mihrü vefalar kıl gel şimdengeri
Padisahsız senin kadrin kul bilür

84

Çıkar mı hatırlan nakşı hayâlin
Tâ'nedir gökdeki şemse cemâlin

Güzeller şâhisin yoktur behâne
Tiri gamzen sinem kıldı nişâne

Acep mi olunsa dillerde faslin
Adlide olunca usşâka vaslin

Ben niyaz eylerim sen söylemezsin
Bendeni üftâde zanneylemezsin

Gevherî göreliden sen kaşı yâyi
Aşkınlâ terketti tacü kabâyı

Hüsnün gören gayrı dünyayı neyler
Seyreden gamzei garayı neyler

Gelmemiştir mislin asla cihâne
Kâşların variken dil yayı neyler

Dilber ya melektir ya hürî aslın
Adüyler bîhude kavgayı neyler

Nalei âhimî bir dinlemezsin
Âşık olmayan bu dâ'vâyı neyler

Nağâh yere etti aklını zâyi
Seni seven gayrı eşyâyi neyler

85

Aşk ayağın ey dil bırakma elden
Ne anlarsın sofu bu hâli dilden

Benim yârim çevre agaz edendir
Yârin vefalısı çok naz edendir

Sen yârı gör ağıyar ne ister senden
Tâ'nedenler acep ne diler benden

Dil verdimse yâre mürghi gülşen vâr
Tutalım her hupda çâhizekan var

Gavherî kaldinsa bu mezellette
Feridi asrolsan her mâ'rifette

Yarsız geçen â em âlem değildir
Her kişi bu ilme âlem değildir

Nalemi neylere demsaz edendir
Her aşık bu sırra mahrem değildir

Hâke yüz sür kesme elin dâmenden
Bir kimse bîderdü bîgam değildir

Kanğı cennette bu servi semen var
Her bir kuyu çâhizemzem değildir

Tâliindir sebep kalma hayrette
Bîbaht olan adem adem değildir

86

Ey sitemkâr derdi aşkınla senin
Açılmaz nâziktür gonca dihenin

Kim öğretti böyle cefâ mü'tâdî
Gördüğüne kıyar çeşmi cellâdî

Derdi derunuma olaydı merhem
Nakşı divar mıdır bilmem ol sanem

Bu derdi aşka kim biz mübtelâyiz
Ne anlar bu halden zahidü vâiz

Gevherî gam yeme o saçı Leyla
Aşk ademi eyler mecnunü rusva

bu çekdiğim derdi bir mevlâ bilür
Ne yüz bahar bilür ne şitâ bilür

Haktan bulsun kimdir acep üstâdî
Ne bikâne bilür ne aşina bilür

Sad hezar cevrinden çekmezdim elem
Ne cafada kâmil ne vefâ bilür

Lokman olsâ deva etmekte âciz
Kendi çekliğini mübtelâ bilür

Bir gün senden beter olur bîneva
Sevda ne şah bilür ne gedâ bilür

87

Kime dadeyleyim senin elinden
Ayrı düştüm vatanımdan elimden

Komaz kim yaşama bir çare kılam
Kani ihsan kani mürvetin görem

Beni ferdalara saldı ruzigâr
Bana bu türlü cefa kıldı ruzigâr

Cözümü açmağa virmezsin âram
cevrile bağırmı deldin ruzigâr

Beni günden güne bak öldürürsün
Elleri mi şadidüb güldürürsün

Gevherî derdmendi ayan bilürsün
Kande gitsem beni arar bulursun

Sevdigim sâyenden çün yadolmuşam
Gâminla hatırı nâşâd olmuşam

Gam geldi vücudüm israf etmeğe
Kâ'bei kuyünü tavaf etmeğe

Şadetmedin gitti kalbi mahzûnu
Her seher yandıran çarhi gerdânu

Gevherî'yim yolunda unutma beni
Şerefi zâtindir severim seni

Sarartup gül benzimi soldurursun
Beni âğlatmakla noldun ruzigâr

Elinde ne görsen çeker âlursun
Benim amelim mi oldun ruzigâr

88

Şâyet bu da benim bir günâhimdır
Melâmet sahrâsı şimdi râhimdır

Çâre yok özümü muaf etmeğe
Müyesser olur mu kiblegâhimdır

Seyhun olup akdı közlerim hûnu
Şüphesiz sultanım derdi âhimdır

Aşkındır yandıran bu canü teni
Hupler içinde ismin İbrahim'dir.

89

Bu gönlüm evini gam gammıştır
Yüregim içinde kan damlamıştır

Akar gözlerimin yaşı çağlarda
Gönü'l dostu ile dem demlemıştır

Gonca güllerini dermeğe geldim
Efendim leblerin zemzelemıştır

Sefalar kesbeder kul kendisine
Bilemedim acaba kim kemlemıştır

90

Âşıka ayrılık olagelmiştir
Ağlayanlar bir gün gülegelmıştır

Çıkup karşımızda böyle salınma
Severler dilberi olagelmiştir

Cemâlini görüp ideli nazar
Sitemli sözleri sitemli nazar

Mecnunum gezerim ulu dağlarda
Nice kerre bağçelerde bağlırlarda

Efendim cemâlin görmeğe geldim
Murat maksuduma ırmeğe geldim

Dilber rahmeylese bu bendesine
Gevherî kulunu efendisine

Gönü'l melûl olup eyleme âhi
Gel sözümü dinle hüplerin şâhi

Bedir aylar gibi doğup dolanma
Beni sever deyu sakın alınma

Güzel sin sevdiğim ben de bilürüm
İncin me sevdiğim gider gelirüm

Gevherî der sun'u vardır bu sözde
Güzeller yoluna yanarız biz de

İlitifat edersin deyu gelirim
Mecnun Leylâsını bulagelmiştir

Derdimiz ne binde kaldı ne yüzde
Aşıklar bu yolda ölegelmiştir

91

Bir elâ gözlüye gönül düşürdüm
Mecnun olup akılçığım şaşırdım

Bir garip bülbüle nazlıyım ben de
Kiyâmet gündünde görürsün sen de

Sevdigim işimi benim zâritme
Seni sevdigime sakın âritme

Bir ednâ kulunum kapuna varsam
Tanrı selâmını yavruma virsem

Meftun oldum gözün ile Kaşma
Eli bağlı durabilsem karşısına

Çifte yanakları gülegelmiştir
Dilber aşık hâlin bile gelmiştir

Kâkülüñ teline bu gönül bende
Her kişi itdiğin bulagelmiştir

Bu fena dünyayı bana dâritme
Güzeli severler olagelmiştir

İltifat eylesem lutfuna irsem
Efendi kulundan alagelmiştir

Samur kalpak hoş yaraşır başına
Disünler Gevherî kula gelmiştir

92

Ya nice sevmesün aşıklar anı
Nice vasfedeyim sedef dehâni

Eğnine giydikçe camei gulgûn
Çok mudur ben gibi sana bir Mecnun

Cemâlin gülşeni bir bağı irem
Edebilmem senin vasfin korkaram

Husrevi hûbansın kaşın berattır
Nâzile güftârin abihayattır

Efendim ismini andıkça hergâh
Gevherî Ya'küp oldu bûştibah

Ey perî kameti tûbâ kendidir
Her bir dişi dürrüyekta kendidir

Her nigâhın olur âleme efsûn
Kâkülüñ her teli Leylâ kendidir

Hüdam kılmış sana her halde kerem
Cemâlin cenneti âlâ kendidir

Sen şahîn yanında gayrilar mattır
Nefesin mu'cizi İsâ Kendidir

Ahîma duş olur bir ebri siyah
Billâhi Yusufu zîbâ kendidir

93

Yine gönlüm aldı bir keman ebru
Ğamzeleri fettan gözleri âhu

Tigi gamzeleri belâlı oktur
Yanına varılmaz rakîbi çoktur

Melekden kalmıyor hurîmiş ashı
Şüphesiz ol Yâ'kup peygamber nesli

GeVherî der hüsnü akıl dağıdır
Cemali hüsnü bir cennet bağıdır

Kâmeti nereste fidana benzer
Bakışı afeti devrâna benzer

Arasan cihanda nazîri yoktur
Ğâyet bekçisi çok sultana benzer

Düşeli râhîna gönlümüz pashi
Cemali Yusufu ken'ana benzer

İsmi de Abdî'dir yürek yağıdır
Güzeller içinde gîlmâna benzer

94

Aceplemen dostlar melul gezdiğim
Ahedüp taşlarla bağım ezdiğim

Meskenim harabat meclisim firkat
Şarabım hûnu dil sâkî felâket

Abîhayat menbaı gülguna lebi
Ben sanurdum sair âşiklar gibi

Pervâneves şöyle düşmüşüm nâre
GeVher'îye yârep sen eyle çâre

Derûnumda dağlar kadar gammı var
Gül gül olmuş gözlerimde nemim var

Ciğerim kebabtır sâgarım hasret
Hemmeclisim mihnet özke demim var

Gâyet zâlim imiş meğer meşrîbi
Benim de sevgili gonca femim var

Tigî hicran ile dil pâre pâre
Çâresizim senden gayrı kimim var

95

Rakip siteminden ağıyar elinden
Bir gammaz rakîbi bedkâr elinden

Aşk içinde adım olalı zâhir
Taş üstünde taşı kalmadı âhir

Günbegün nasihat ederdim dile
Ehlîhal gerektir anlyup bile

Ciğerimpürhundur bağım kebapdır
Nağmei âhile sînem rübapdır

Cefâlar çekmede olmuşum mâhir
Gönlümün kâbesi şimdi harapdır

Bu belâya kendi oldu vesîle
Benim serencâmım müşkil kitapdır

Didarı yârile olurken memnun
Ğammazladı yâre beni o mel'un

Ğevherî der çekerim ahle zarı
İstemem agyare yâr olan yârı

Şimdi firkatiyle olmuşum Mecnun
Sanasın kendisi kutbül'aktâbdır

Minnet etmem hâre sevmezem hâri
Merd olan sözünde sahîh cevapdır

Güzllerin bağçesinde açılan
Beyaz gerdanına inüp dökülen

Sencileyin güzel nerde bulunur
Rüziğar esdikçe durmaz salınur

Kaşın kudret kalemiyle yazılmış
Mah yüzünde çifte çifte dizilmiş

Güzelsin Yûsufun manendi eşi
Ğevherî derya mı gözünün yaşı

Lâle midir sünbül müdür gül müdür
Zülfü müdür kâkül müdür tel midir

Her kaçan görsem aklım alınur
Selvi midir semen midir dal midir

Güzel hicrin ile bağrim ezilmiş
Benler midir fülfül müdür hal midir

Bir olmaz kavgaya uğrattın başı
Murat midir Çeyhun midir sel midir

Çeşmi mestim çıkışip böyle salınma
Dertli sînem delik delik delinmiş

Nice bir tiri gam bağırmı ursun
Hâli fülfüllerin bir yana dursun

Bilmem melek midir giydiği yeşil
Yeşil başlı sunam eğricik üşür

Sanman aşkın şarabından ayılam
Ğevherî der ince bele mâilem

Gezerken bu yollar sana hû çeker
Herdem lebi meyler sana hû çeker

Nice bir ol perî kemanın kursun
Gerdanda fülfüller sana hû çeker

Ne giysen efendim sana yaraşır
Mevce gelen göller sana hû çeker

Kapuzda eli bağlı säilem
Eşığında kullar sana hû çeker [1]

Lebleri ol elâ gözlü dilberin
Dökülenler beyaz gerdan üstüne

Şeker midir şerbet midir bal midir
Kâkül ümdür zülfü müdür tel midir

Kudrett n egnine hulle b cilmi 
H sn n n ba g nd  bir g l a cl m 

Al caklar  koyup y ksekden u cm k
Âs ka meyled p s z nd n c km k

 Gevher  der ne acep g rd g m  d sh 
Yoluna harcolan  esmj n ya 

Yana n  st ne benler sa ilmi 
L le midir s nb l m d r g l m d r

N merde d s r mi sinesin a cm k
Âdet midir k n n mudur yol mudur

Dilbere meyletmek âs k n i 
Irmak midir deniz midir sel midir

99

Kara ba gr m hun olmu t r derdile
Altun zincir ile g m   bend ile

Kullar n ba s a c k  kap nd  durur
Z mr t k upe kula nd  ş n verir

S yleniyor h sn n Hind  Yemende
T gi gamzeler n dertli sinemde

Can m sen varise ş h  per sin
 Gevher  sitemin  eks n  r s n

Dilberler n cevri bize yamand r
Sal n  mr m salinacak zamand r

Seni g ren âs k mum gibi erir
Tak n han m tak nacak zamand r

Eller zevkin sürüyor derdin bende
Gerdan nda benler t men t m nd r

H kmeyle  evd g m h km n y r s n
Y z n g ld r boyun servi semend r

100

Ol benim efendim naz l  dild rin
Billur gerdan na dok lm   y rin

Huri  ivesile g lman deyi ler
Yakut lebler ile d rd ne di ler

Zerrin c me i re ol sim beden
Mah ruhunda top top olmu t y semen

Cevher  hadd nde h li anberi
Zerni n han ere elmas kemeri

 esmi cel lisi t r  mujg na
Ol benim efendim ş h  h b na

Servikadde ince beli uygundur
Nak si siyah z lf  teli uygundur

Tut  g ftariyle kumru g lli ler
Hokka feme b lb l dili uygundur

Ebru hil l ruyi hur idi ah n
Etr f nda ahmer g l  uygundur

N r n ala n rd r dest r  seri
K lic na ipek eli uygundur

Nig hi  sh b gamzei fettana
Bu  Gevher  ged  kulu uygundur

101

Hey viran olası ey çarhı gerdun
Gönül mahzun gözlerim giryân pürhun

Kahi aşk içre mecnundan beterken
Benim kendi derdim bana yeterken

Kan ağladı gözüm canım âhetti
Şahı ğam gönlümü barigâh etti

Varayım dîvana feryad ederek
Yoksa istidraç mı nedir ey felek

Gevherî dâdeyle bâri sehergâh
Felek bu zulmünne isterse güvah

Bu senden çekdiğim sitemler nedir
Derunumda derdü elemeler nedir

Çeşmim sizüp dudu âhim tüterken
Dost için tuttuğum matemler nedir

Âşık oldu ise ne günah etti
Sinemde abbasî alemler nedir

Çekdirirsin dâim âşıka emek
Bu ağıyara lutfu keremler nedir

Ölürsem elinden elhükümlillâh
İşitsün söyleyen kalemler nedir

102

Ey perî billâhi yaziktır bana
Lâyıklı hak mıdır düşer mi sana

Hakikat satarsın söze gelince
İşretin yâdiyle bize gelince

Nice bir cefâyi herbar edersin
Derdime dermanı inkâr edersin

Huplarda daima adetü kanun
Gevherî'yi ahır ederler Meenun

Bendene ettiğin cefâlar nedir
Ağyarile herdem sefalar nedir

Hercayı gülersin yüze gelince
Saklayup kendini ihfâlar nedir

Bu dili hastayı bizâr edersin
Zülâli lebinde şifâlar nedir

Âşıklar kaddini ederler hep nun
O nedir ol tarzu edâlar nedir

103

Bizim göle geldi bir yesil başlı
Bağrımı hûnetti garip ötüşlü

Kanatlari telli gözleri kara
Bilmem kanden geldi işbu diyâra

Şahin pençe urmuş bin yârelenmiş
Bölünüp telleri hep pârelenmiş

Kanlara bulanmış sînesi yara
Eşinden ayrılmış âvârelenmiş

Telleri büsbütün kanlara batmış
Kanatların açıp boynun uzatmış

Şimdi bizim göllerde mekân tutmuş
Siyah zülüfleri hep ârelenmiş

Otağını kurup geçmiş oturmuş
Alaya karışmış eşin yetirmiş

Sükiür hakka bizim göle getürmüş
Yazık şol hümâya biçarelenmiş

Görünce kovucu bin oldu derdim
Defteri uşşakda yokladım gördüm

Ol mürvet kânının kuluyum derdim
Gevherî'nin ad yeri karelenmiş

104

Bugün güzellerin sultanın gördüm
Ayağı türabına yüzüm sürdüm

Giyinmiş kuşanmış al hârelenmiş
Dedi aşık garip biçarelenmiş

Âşikların gelmez dağlar başından
Felek siteminden münkir taşından

Değirmenler döner çeşmim yaşıdan
Gönlümün kâ'besi bin pârelemiş

İşittim it rakip ile yâr olmuş
Siyah zülüfleri cana dârolmuş

Bu aklım başında tarümar olmuş
Şol sahir gözleri mekkârelenmiş

Dostumun yanağı gülgülü alır
Mübârek aylardır zekâtın göndür

Ben seni severim anana bildir
Garipçe Gevherî fukarelenmiş [1]

105

Bir padişah böyle âdil olunca
Aşk elinden dağı taşı delince

Hizmetin itmeğe kul incinür mü
Çağlayup akmağa sel incinür mü

Bakin şu dilberin kimdir yakını
Hakkın emri ile çeker yükünü

Üzerinde koymaz ahret hakkını
Meyvası bol olan dal incinür mü

Bu dünya ezelden fânidir fâni
Bülbüller efganda güler seyranî

Kara yerler altı derya ummanı
Bülbül ötmesinden gül incinür mü

Şu karşından güle güle gelince
Muhabbet de iki bastan olunca

İki hasret biri birin bulunca
İnce bel altında kol ineinür mü

Gevherî dost eşiginde kalaydı
Bugün aradığın yarın bulaydı

Elâ gözü üzre kaşı olaydı
Sarılıp yatmağa bel incinür mü

[1] S. Nûzhet bey'in kitabında S. 22 de var isede eksik ve farklıdır.

Aşkın ruzigârı esdikce serde
Ademi ugratır bin türlü derde

Eger bendesine rûhi revânım
Ne mümkün vermemek isterse canım

Giremez giceler çeşmîme uyku
Gitmez nazarımdan hayali mehru

Gevheri dir aşk katarın yedmeğe
Dilberin kalbini teshir itmeğe

Günde bin kerre yüzün görmeğe
Tâkatim kalmadı bu tende zerre

Bu derdi çekmeyen bilmez dimişler
Dertlisin aglatan gülmez dimişler

Gel yeter ağlattın bâri şâdeyle
Merhamet bâbını gel küşâdeyle

Gevheri dir yareirişmez destim
Kulluğa kabul it bendeni dostum

Sevgili yar bana incinüp küsmüş
Gamzelerin çatup gözlerin süzmüş

Yar izine saldim issim ol bilür
Sanma ki zerrece yanına kalur

Sevgili yârime bilmem neyledim
Kadir olduğumca iyilik eyledim

Ezelden âdetdir olagelmiştir
İyilik iden kemlik bulagelmiştir

Dil gibi mevcurur derya olur mu
Acaba aşk gibi şevda olur mu

Rahmidüp gelirse kaşı kemânim
O şâhın emrine hiç la olur mu

Çekerim suphadek nâ'rei yahû
Böyle tâ'biri güç rûya olur mu

Hakikat râhîna doğru gitmeğe
Simü zerde özke simya olur mu

Çekinür efendim zîrâ candır bu
Çekmekle tükenmez ne hierandır bu

Âşık âhî yerde kalmaz dimişler
Ta eskiden böyle bir destandır bu

Ya öldür bendeni ya azâdeyle
Cevrise yetisür çok zamandır bu

Halime rahmeyle ey çeşmi meştim
Görenler disünler ne ihsandır bu

Beni sever diye başka nazdır bu
Cana kıyar nasıl cellat gözdür bu

Her kesin ittiği yoluna gelür
Gün olur yüz yüze bakar yüzdür bu

Nasihat mi ittim kem mi söyledim
İylige kemlik katı yavuzdur bu

Âşiklar başına bile gelmiştir
Atalardan kalma eski sözdür bu

109

Dilâ fahreyleme bagi fenâda
Bîhude düşersin âhu feryâda

Mecnun gibi yüce dağlar aşarsın
Devâsiz bin türlü derde düşersin

Zârû zebun isen ey dil begâyet
Kimseye hâlinden itme şikâyet

Gevherî'yi huplar gûyâ severler
Yalandır ey gönül yüze gülerler

Bülbülüm bir gonca femim var diyu
Açıl ey gonça lep gamım var diyu

Ceyhun gibi mevce gelüp coşarsın
Sevdigim tabîbim emim var diyu

Gam yeme mevlâdan iste inâyet
Ağlarım dîdemde nemim var diyu

Bize sencileyin dost olsa derler
Canım senden gayrı kimim var diyu

110

Acep ne diyardan azmin efendim
Rahşe süvâr olmuş şâhı bülendim

Her zaman seher sahraya gidersin
Her zaman dilrubalar saydedersin

Her daim pâyina yüz sürmek kastim
Ne bu kaddi balâ ey servi mestim

Gevherî medheder dârı fenâda
Ziyade olsun yaşın ömrün ziyâde

Selâmetle safâ geldin canan hû
Dahi ey Cemsidü kaşı keman hû

Yanında o kelp adûyu nidersin
Salin ey servii dari cenan hû

Aninçün dilberâ olmuşum pestim
Nedir bu çesmi şehbaz ey civan hû

Sana canla gönül verdim âzâde
Yürü ey devletli kaşı keman hû

111

Dâmeni pâkine şâhı hubânın
Menendi bulunmaz ol nevcivanın

Dilberde kerem âşıkta ârolmaz
Dâ'vâyı muhabbet derkenar olmaz

Vefa resmin bilmez ol cefâperver
Anda merhamet bizde yok simüzer

Gevherî'ye şimdi tâze dağ oldu
Rakipler çoğaldı hepsi sağ oldu

Erilmez bir zaman böyle gider bu
görülmez bir zaman böyle gider bu

güzel seven yiğit ihtiyar olmaz
Sorulmaz bir zaman böyle gider bu

Unutturdu bana ol zülfü kâfer
Sarılmaz bir zaman böyle gider bu

Hatır gönül bilmek pek yasağ oldu
Kırılmaz bir zaman böyle gider bu

112

Aklımı fikrimi aldın elimden
Yoksa canım bilmez misin hâlimden

Âşıkın kadrini bilirim deyu
Ağlarım nâmurat ölürum deyu

Acep zâlim şîmdi bîvefâ oldun
Bin dürlü naz ile gönlümü aldın

Ya neylersin beni gayrisin buldun
Efendim ben senin olurum deyu

Divâne aklımı başdan şâşirdın
Haddinden ziyâde derde düşürdüün

Ciğerimi püryan edüp pişürdüün
Lokmânım dermanın bulurum deyu

Efendim cananım severim seni
Aldatup ferdâya salarsın beni

Uğruna bezlettim canile teni
Bekle ben şimdiceik gelirim deyu

113

Bir gün Mecnun olup çıkar giderim
Kayalar başını mesken ederim

Bize dağlar olsun el deyu deyu
Mecnun olup gezem bel deyu deyu

Yâre yâr olalı bize ol nâşı
Hasret ile akup çesmimin yaşı

Bağrıma uruptur melâmet taşı
Ummân oldu gitti sel deyu deyu

Her kaçan dildâre arzetsem hâlim
Ferdalara saldı beni ol zâlim

Ahu efganımdan kalmaz mecâlim
Âşık isen dağlar del deyu deyu

Çünkü rahmetmedin benim sözüme
Niçün evvel güldün benim yüzüme

Aşkınla ateşler yakdım özüme
Gel benim Gevherî'm gel deyu deyu

114

Gönül verdim bir keremsiz zâlime
Terahhüm eylemez garip hâlime

Kendisini benden sakınır oldu
Bana yadlar gibi bakınır oldu

Aman hey gamzesi cellâdim aman
Kirpiğin ok imiş kaşların keman

Korkar oldum seni gördüğüm zaman
Her attıkça bana dokunur oldu

Bir lahma görmesem aklım dağılur
Bana nisbet adulârla salınur

Yüzüne bakarsam görse alınur
Sitem hançerlerin takınur oldu

Neyleyeyim deli gönül ben seni
Kırmızı gül gibi kokmağa seni

Acep yâr derkenâr eder mi beni
Gevherî'nin canı çekinür oldu

115

Arzîhalim budur efendim sana
Aziz başın içün rahmeyle bana

Bunca dem sakladım dilde yâreni
Gel yeter aglatma ben biçâreni

Canımın canısın ey yüzü mâhim
Efendim sultanım gel padişahım

Gevherî kadrini eyledi idrâk
Derdimendi kıldın âkibet helâk

Aşkına düşeli hâlim yaman hey
Aman hey merhamet kâni civan hey

Hiç mesrur itmedin bu âvâreni
Aman hey Yusufu sahip zeman hey

Gönül virdim ise nedir günahın
Vücudüm mülküne şâhi cihan hey

Ol sebebden oldu sinem çâk çâk
El'aman hey Muhammedim aman hey

116

Gönlümüz bağlandı zülfün teline
Sencileyin cevredici kuluna

Karışmasun kimse benim kârima
Hudâ takdiretmiş yazmış serime

Düştüm ateşlere durmaz yanarım
Müşkil işi ululara sorarım

Hasretinle her dem bağırm deliktir
Cümle yollar bağlı haramılıktır

Gevherî der yoktur derdime çâre
Gönül bir şâhindir her bir şikâre

Alınmaz gözleri mestim alınmaz
Bulunmaz gözleri mestim bulunmaz

Rahmetmesün gören ahu zarıma
Silenmez gözleri mestim silinmez

İçip aşkın dolusundan kanarım
Bilinmez gözleri mestim bilinmez

Kül oldu vücudüm şehri yanaktır
Gelinmez gözleri mestim gelinmez

Unulmadı gitti sinemde yâre
Salınmaz gözleri mestim salınmaz

117

Kâtip yâre giden arzihâlimi
Görmezmisin hali pürmelâlimi

Hâba varmaz oldu çşşmi giryânım
Efendim sultanım şâhi hûbânım

Mefhumun anla da yâra böyle yaz
Gördüğün gibi dildâra böyle yaz

Halka rahat vermez ahü efgânım
Rahmetsün bu dili zâra böyle yaz

Cemâlin gürdükçe artar cününum
Lütfedüp de yıkma kalbi mahzunum

Gevherî'nin cünunu artdı begayet
Şikâyet diğildir kâtip hikâyet

Ateşi hicrine yanar derunum
Yakmasun vücidum nâre büyle yaz

Dostumun çevrine yoktur nihayet
Lutfeyle ol sitemkâre büyle vaz

118

Bir güzelin medhiń eylerim dilden
Kime dâdedeyim ne gelür elden

Bilürüm tab'ını degildir mağrûr
Nûşetsem elinden bâdei engûr

Ol saçı Leylâya olań Mecnun
Pehluya çekmesi değer bin altun

Kâh olur hisimile bir itap eder
Kâh olur ruyüne bir nikap eder

Arzedüp cemâlin bize göstermez
Gerdeni benlerin göze göstermez

Kâhice bir kulun eylese mesrur
Âşıka leblerin meze göstermez

Öter bu derunum sanki ergeunun
Elliye atmışa yüze göstermez

Kâh olur lutfile bir şitap eder
Gevherî cemâlin bize göstermez

119

Nice kul olmıyam sana sultanım
Sen kemal ehlisin benim sultanım

Tûtisin güftârin kandi nebattır
Leblerin âşıka abihayattır

Âşikim sen gibi şahı hûbana
Yusuf olsa bakmam gayrı hûbana

Nevcivanım gayet hubdur meşrebi
Ey tabibim sana Gevherî kul gibi

Sencileyin cana kîmet bulunmaz
Hâkipâyin gibi devlet bulunmaz

Dehanın goncesi mahzi neşattır
Hiç ana muadil lezzet bulunmaz

Kulunum efendim atma yabana
Zira her güzelde mûrvet bulunmaz

Güneş olmuş gün yüzünün kevkebi
Aşkda sadık ehli hizmet bulunmaz

120

Bilmezem yarep ben ne günah ettim
Ne kemlik eyledim ne hatâ ettim

Cevrini attırdı diliber giderek
Yar bize edeli fermanı kürek

Ne cărmümüz vardır ne günâhimiz
Cefaya başladı yüzü mâhimiz

Hükümne raziyim ne disem gerek
Eflâke eristi zarü vâhimiz

Evveli aşinalıklar ederdi
Çarhifélek âhir aksine döndü

Ey sabâ var söyle hublar hasına
Derdment Gevherî mübtelâsına

Daim güldürürdü bu derdimendi
Va'dei hicrana saldı râhimiz

Yazık degilmidir bu gedâsına
Yeter nazeyledi padişâhimiz

121

Hüsünü dildarımın medhedemem
Çektiğim sevdâyı takrir edemem

Unulmaz dertlerin dermanıdır bu
Galiba cennetin gîlmanıdır bu

Elâdır gözleri hokka dehanı
Nice medhetmeyim ol sim teni

Hüsünün bağına girebilürsem
Âkibet leplerin emebilürsem

Neyleyim ey gönül dehâna sıgmaz
Neyleyim ey gönül beyâna sıgmaz

Adem oğlu değil ruhanıdır bu
Zira bu gözellik insana sıgmaz

Görünce divâne eyledi beni
Zira hiç bir yüzden behane sıgmaz

Domureuk güllerin direbilürsem
Gevherî busbutun divane sıgmaz

122

Öğmuşte yaratmış ol ganî settar
Hüsünde açılmış her türlü ezhar

Bir yerinde yoktur asla kusuru
Cennetten mi çıktı gîlman ya hûri

Ağzin hokkadır incidir dişlerin
Bir Mısır haznesi değer kaşların

Tabîbim derdime derman edersen
Gevherî'ye bûse ihsan edersen

Bu hüsnün âlaya ednaya sıgmaz
Ağzin lâle dürriyektâya sıgmaz

Âlemi tutmuştur hüsnünün nûru
Zira bu güzellik Zilhâya sıgmaz

Amberle perverde olmuş saçların
Gözlerin mal ile edâya sıgmaz

Engeli sürerde giryan edersen
O kulun aşından dünyâya sıgmaz

123

Sevdığım derdinle bîmar olmayan
Hicran hânesinde mecrûh kalmayan

Sevdığım hakikat râhin görürse
Her kim âşikîna cefa ederse

Derdi aşkin sana hikâyet etmez
Halinden ağlayup şikâyet etmez

Râziyim ben dahi ne cevrederse
Habibullah ana şefaat etmez

Dilberin hup gerek hüsnü hayâli
Bin pare olursam Cercis misâli

Pür olan aşkınlâ dertli yürektir
Kâhice gülyüzlü lutfun gerektir

Budur Gevherî'nin niyâzi senden
Hiyânet anlarsın sevdiğim benden

Celâlinden galip ola cemâli
Hiç bir parem dahi ferağet etmez

Dühânım semaya direk direktir
Dile sade cevrin kifâyet etmez

Lutfun dirig etmecevrin çekenden
Seni seven beyim kabahat etmez

124

Bin canla gönülden kulluk itmeğe
Ağzından bin nazla kelam almağa

Sükûfe olmayan bağa girmeziz
Değme bir güzele günül virmeziz

Daima kaçavuz hayalimazdan
Doldurup eline dolu sunmazdan

Gevherî sâdiktir hakikat güder
Adâlet tahtında küükümet ider

Böyle bir ehli iz'an isteriz biz
Böyle bir Cevherî kân isteriz biz

Hazâni varımış gülü dermeziz
Dilberin büsnünde ân isteriz biz

Bir şey hâsil olmaz yüzü gülmezden
Cânâ can bağışlar can isteriz biz

Kâmiller gönlünde hiç olmaz keder
Böyle adâletli han isteriz biz

Semaîler

125

Canım ne zîbâ gösterir
Nihali tûbâ gösterir

Ruhların bir verdi handan
Eylemiş huplara sultan

Düşdüm aşkı dilsûzuna
Pek bakamam ben yüzüne

Zâreder aşkınla neyler
Çok Mecnuna sahib eyler

Ben dedim ey yâri tabîb
dedi ey Gevherî garib

Çeşmi nerğisi şehlân seni
Kaddi nahli balân seni

Nazîrin Yusûfî ken'an
Sükreyle kim mevlân seni

Mailim şeker sözüne
Niçin döğer lalan seni

Lebler bahşettikce meyler
Bu kâkülü leylân seni

Gönlüm oldu sana habib
Henüz bulmuş belân seni

126

Benim yârimin elleri
Nâtüvanım el irişmez

İsmimi getursem dile
Senin aşkın sevdasiyle

Benim elâ gözlü yârim
Bana rahmeyle hünkârın

Gevherî der geldim dâda
Başu can yolunda feda

Bürümüştür duman şimdi
Varacağım güman şimdi

Gözüm yaşı döner sele
Yanarım ben püryan şimdi

Yoluna hep cümle vârim
Meded lutfu eman şimdi

Gel koyma beni feryâda
Derdimi al heman şimdi

Başına bir hal gelürse
Seni saklar vermez ele
Bu canım aşka düşeli
Yeşil dağlar benefşeli

Rakîbe mikdarın bildir
Zemane dostundan yeydir

Gevherî düşmüs dillere
Billâhi vermem ellere

Dağlara gel bağlara gel
Dağlara gel bağlara gel
Aşk odu ile pişeli
Dağlara gel bağlara gel

Yanına civanlar uydur
Dağlara gel bağlara gel

Diyarı gurbet ellere
Dağlara gel bağlara gel

Elâ gözlü nazlı dilber
Kandan déyil hey efendim

O yana bu yana bakma
Elini koynuna sokma

Gevherî der ben bir merdim
Sen bir kuzu ben bir kurдум

Seni kandan sakinirim
Seni candan sakinirim

Beni ateşlere yakma
Seni senden sakinirim

Yüreğimden çıkmaz derdim
Seni benden sakinirim

Beyaz gögsün bana karşı
Elâ gözler süze süze
Öldürüp kanıma girme
Elâ göze siyah sürme
Gevherî dir şâhi bülbül
Yanağına kırmızı gül

Açma beni öldürürsün
Bakma beni öldürürsün
Her bir yana gönül virme
Çekme beni öldürürsün
Beyaz gerdan binayı pül
Takma beni öldürürsün

Beni kimse eğleyemez
Tabibler bilmez ilâcım
Mâilim selvi boyuna
Soyunup üryanı koynuna

Benim gönlüm alan gelsün
Beni derde salan gelsün
Melek karışmış soyuna
Sinesine saran gelsün

Kaşların yay kirpiğin ok
Şu cihânda akranın yok

Gevherî'yi kimse bilmez
İsmini söylemek olmaz

Sana mail olanlar çok
O kaşları keman gelsün

Âşikin ağlatan gülmez
Filân oğlu filân gelsün

131

Her seherin her seheri
Nefesin tuttu her yeri

Bülbül nedir senin hâlin
Kani senin gonca gülün

Hak seni öğmüş bir dâne
Nefesin kâr etti cânı

Ben gibi terkidüp yurdun
Seherde okunur virdin

Gevherî dir kaldım hasta
Ömrün geçti bir kafeste

Bülbül seni dinlerim ben
Bülbül seni dinlerim ben

Ya söylemez niçin dilim
Bülbül seni dinlerim ben

Ben âğlarım yâne yâne
Bülbül seni dilnlerim ben

Heman güldür senin derdin
Bülbül seni dinlerim ben

Baş yastıkta kulak seste
Bülbül seni dinlerim ben

132

Bize nisbet mi sultanım
Yusûf misli misin canım

Benim dostum melek nesli
Afitabı şita misli

Hançeri zerrin belinde
Destemal nâzik elinde

Gevherî geçti serinden
Bu güzellik defterinden

Adularla salinursun
Sevildikce alinursun

Bu cefânın nedir aslı
Kâh doğar kâh dolunursun

Kelâm cevherin dilinde
Nazla nazla salinursun

Cefa gördü dilberinden
Sen de bir gün silinürsün

133

Behey elâ gözlü dilber
Her seher vakтинde öter

İnce bele sıkma kemer
Bütün âlem senden umar

Kangi bağın gülüsün sen
Âşikin bülbülüsun sen

Yüzün olmuş şemsü kamer
Cömertlikte Ali'sin sen

Nazlısin yüksek uçarsın
Seni sevenden kaçarsın

Etti bana dürlü âli
Gevherî neylesün malî

Perişan gönlüm acarsın
Aklin yoktur delisin sen

Bulmadım dostumu hâli
Gevherî'nin malısın sen

134

Ey melek körpesi benden
Ayrılık şerbetin benden

Ellere göldürme kendin
Yavrum ak gögsünün benden

Gevherî der yaşımdan
Eller ile karşımızdan

Kaçma mevlâyı seversen
İçme mevlâyı seversen

Gel ağlatma derdimendin
Açma mevlâyı seversen

Neler geçti başımızdan
Geçme mevlâyı seversen

135

Benim zati şifâdârim
Mürüvvet zati pâkinden

Kusurum vârise affet
Teşrifinle şadüman et

Bu canım sâna âşıktır
Aşkınla divâncı oldum

Gevherî kulum atma yabane
Neden oldun bize bigâne

Niçün teşrif buyurmazsin
Niçün teşrif buyurmazsin

Bizi bu gamdan âzad et
Niçün teşrif buyurmazsin

Gezer râhında sadiktir
Niçün teşrif buyurmazsin

Kâilim gelen fermane
Niçün teşrif buyurmazsin

136

Nışan etti dilü cârı
Döker bîhûde çuk kanı

Nedir ol çeşmi mestâne
Bakar bigâne bigâne

Metâi hüsnile hâlâ
O fettan hâncerin gûya

Kâşın cânâ nişacıdır
Acip gamzen ziyancıdır

Tegafül gösterir câne
Sanasın ki yabancıdır

Bu câgındır cihan âlâ
Ara yerde miyancıdır

İderuşşakı kaddin ham
Kurar-yayın çekcr herdem

Henuz olduk dilâ âgâh
Hezar yemin ider hergâh

Bir dilbere selâm verdim
Canım nedir hâlin dedim

Bilmem ol yâre neyledim
Dosta işâret eyledim

Yüz çevirdi benden ol yâr
Sundum eline bergüzar

Gedâdır Gevherî adıım
Beni bilmez misin dedim

Dilâ gör bu cihan içre
Ne aşk var aşikan içre

Ne dostâne sefa eyler
Ne agyâra vefa eyler

Bilürüz işte dilbersin
Tutalım nâz perversin

El' insaf Gevheri kemter
Ne bahtın bir sa'd ahter

Güzeller şahını gördüm
Karşusuna divan kurmuş

Lebi sükker şirin sözlüm
Bakdikea ol ahû gözlüm

Kâmeti ar'ar yüzü mâhim
Lutfeyle gel padişâhim

Eğer Zâl ol eğer Rüstem
Kaşın ustâd kemancıdır

İnanma Gevherî billah
güzeller hep yalancıdır

137

Almazlanur hoş nazlanur
Gülmezlenür hoş nazlanar

Sırrımı kime söylediim
Görmezlenür hoş nazlanur

Ruzü şeb ben kılarmâz
Almazlanur hoş nazlanur

Arşa çıkar bu feryâdim
Bilmezlenür hoş nazlanur

138

Güzellerde bir âdet var
Ne anlarda sadakat var

Ne cevrile cefa eyler
Ne usşâka inayet var

Beni öldürmek istersin
Ne bu nazda letâfet var

Nice sevsin seni dilber
Ne nur var ne kiyafet var

139

Aşıkların hesap eder
Bin naz ile cevap eder

Muhabbeti canda gizlim
Ciğerciğim kebab eder

Dudu dillim alma âhim
Gönül senden hicap eder

Sevdiğim kendin bilirse
Gevherî kime olursa

Gönül aşinasın bulursa
Yüzün yerde türap eder

Hey ağalar zemane azdı
Külliükte sürünen eşek
Palas üstünde yatmayan
Porsuk ardından yetmeyen
Evlerinin önü yazı
Yaşına yetmedik kuzu
Gevherî dir işler hâtâ
Olur olmaz maslhata

Düşmüs dosta el üser oldu
Cins atla yarısır oldu
Büyügnâ pala batmayan
Ceylana ulaşır oldu
Yazılıur turnası kazı
Ko? ile vuruşur oldu
Katırlar baskındır ata
Çocuklar karışır oldu

Ey benim nazlı cenânim,
Bir iştir geldi başıma

Severim kimseler bilmez
Çekerim kimseler bilmez

Bak şu kalbimin işine
Gece gündüz ask ateşine

Saldı sevdâyı başıma
Yanarım kimseler bilmez

Varın söylen şu hayına
Bir ateş düştü canıma

Girmesün benim kanıma
Tüterim kimseler bilmez

Gevherî ümidim haktan
Ey efendim derdi aşktan

Yandı bu bağrim firaktan
Olürüm kimseler bilmez

Dîvanlar

142

Dilrberâ serden geçeyim yôluna bâş üstüne
Ver hakîkat kâsesinden içeyim bâş üstüne
Sâna minnetim budur kim gel konuşma yâdile
Her ne denlu cevredersen çekeyim bâş üstüne

Ben efendimin kuluyum kâlim fermanına
Gel yetiş benim efendim derdimin dermanına
Mâil oldum sultanımın kaşının kemanına
Tiği üryanına sinem tutayım baş üstüne

Söylen ol rakib bugün âlemde elem çekmesün
Söylen ol ağıyâre canım yârim ile gezmesün
Söylen ol cananıma karşısında boynun eğmesün
Boyuna zerrin dibalar bîçeyim bâş üstüne

Gevherî der ki bu nazmîm gevherim bir yadigâr
Gizli sırrım ah efendim edeyim ben aşikâr
Hazzedersen nazlı yârim ağlayım leylü nihar
Gözlerimden kanlı yaşam dökeyim bâş üstüne

143

Bülbülüm medhin okurum ruzüşep dal üstüne
Giy yeşiller sevdiğim o yaraşır al üstüne
Gittiğin sereyuledim ol hupların serdârını
Kırmızı güller sokunmuş efendim şal üstüne

İsteme çok deli gönül kil kanaat azilen
Âkibet gelmek mukadder serimiz yazilen
bir güzele gönül verdim söyledikçe nazilen
Dilinden şerbetü sükker dökülür bal üstüne

Ruzüşep mecnun misali gezerim her bir yeri
Etmeziz gerçi diriğ yârin yolundan serleri
Gül yanağın üzerinde seyreyledim dürleri
Sanasın dürlü cevahir dökülmüş gül üstüne

Gevherî der ki bu nazmın gevheri gülzaredir
Dört harfle ey efendim ismin aşikâredir
Derdi aşkınla efendim vücudüm bin paredir
İkisi mim birisi ha yazılır dal üstüne

144

Leylü nihar kilar oldum zâri bülbüller gibi
Sevdigim elime girse kokarım güller gibi
Demidir çağlayup akar bu çesmim seller gibi
Bivefâdir nazlı yârim rahmi yok eller gibi

Bir münasip dostum olsa sırrımı açarıdım
Harcedüp eldeki varım cümleden geçer idim
Tuti dillim agu virse nûşidüp içer idim
Âşiklara ölüm gelmez tathîdîr ballar gibi

Soyunup olmağa deryîş egne aldim postumu
Nice posta girmiyeyim eller aldi dostumu
Ol adular gelür geçer çekeyim ben üstümü
Gîbâr oldum ayaklarda tozarım yollar gibi

Güzel seven âşıka Gevherî bir sual eyle
Hakikatli yar bulunmaz dünya dolu mal ile
Bir kere yüzüme baksa bâri tatlı dil ile
Hizmetinde yüz sürüp yalvarayim kullar gibi

145

Bendesi olma dilâ pek bivefâdir ol peri
Âşikin öldürücü bir pürcefâdir ol peri

Sevmemek mümkün değildir neyleyim sevmek de güç
Bir bilinmez genci tuhfe dilrübâdır ol perî

Mâhves gerdanda benler üstüne geysûları
Çeşmi fettanına uymuş gamzei caduları
İdi ekberden nişandır ol hilâl ebruları
Benli ikdi süreyya mehlikâdır ol perî

Ta ezelden bendesiyle ahdü peyman eyledi
Şimdi mehcür eyleyüp derdim firavan eyledi
Bilmez insan kîymetini terki insan eyledim
Şimdi divsûret aduya aşinadır ol perî

Yanılıp damı belâya düştü gönlüm neyleyim
Göz göz etti cismimi dertler serapa neyleyi
Bahri aşkım cuşa gelsin kon beni garkedeyim
Serfüru etmez bize san Kaydafâ dır ol perî

Gevherî sen kendini Leylaya Mecnun eylesen
Mai eşkin akidup yaşıni Ceyhun eylesen
Bû Alî Sîna gibi bin şî'rü efsun eylesen
Evcî istignadan inmez bir hümâdîr ol perî

146

Emri Hak erdi semâya rahmet ol dem damladı
Resûlüñ iki düründen kopma gül hem damladı
Hikmeti Yezdanı gördüm Hazreti İsmail'in
Ayağı basdiği yerden Abizemzem damladı

Dört kitabı asmandan etti Cebrâil nüzûl
İndi kur'an Mustafaya okuyup kıldı kabul
Hüsün ile mağrur olup Hazreti Yusuf oldu kul
Yâkub'un hasret gözüne kan ile nem damladı

Kâinata doğru rahi gösteren oldur delil
Kısmetin verir kulunun eylemez asla melil
Kandı kudret hâmesile yazdı kur'anı Celil
Heybetinden havfe düştü Levhi kalem damladı

Nice oldu evliyalar kanı oniki İmam
Melekülmevt anların destine sundu dolu cam

Cürmü iſyânim olup ağlayı gezdim suphü şam
Gevherî der ol ecilden iki didem damladı

Şerhedüp râzı derunum ol cenana söylesem
Pâyne yüzümü sürsem bîbehane söylesem
Katrai eşkim dökülse dane dane söylesem
Çektiğim her türlü gamdan bir nişane söylesem

Tutalım ben söylemişim ol peri ma'zurdur
Tıflı nevres hali dilden bilmemek meşhurdur
Bilse de bîmerhamettir hüsnüne magrurdur
Bana rahmetmez o kâfir müslümana söylesem

Halimi takrir edersem yâre bîma'na yere
Ede mi te'sir gûyâ su gece mi mermere
Ol kadar mazmunlu sözler söyledi ki dilbere
Bülbüli guyâ olurdu bîzebane söylesemi

Çok muhabbet nushasını alnına yazdı kalem
Başıma cem'oldu hep pervaneler çekti alem
Ne çırâqlar yaktı gör kim sineme şem'i elem
Derdimi bir anlar olasa yane yane söylesem

Camı çeşmimdir görünen eldeki peymane var
Sakii gam dil surahiden alur meyhane var
Gevherî bu keyfile çok söyledin divâne var
Kâil idim bir kelamı akilane göyleseni

Ey gönnü şimdengeru şâdol ki canandır gelen
Servî kamet ruhları gülberki handandır gelen
Şivei reftar ile bin türlü nâz edüp gelür
Milki hüsn içre begâyet alî sultandır gelen

Camı aşkı mestider nuş eyleyen âyıkları
Nutku pâkî valihü hayran ider fâyıkları
Hatemi lâ'li musahhar eylemiş âşıkları
Âleme hükmü geçer gûyâ Süleyman'dır gelen

Seyre çıkış ey canü dil ol Yusuf cemâlim gelür
Nâzenînim sevdiğim şuhu cihan tâbim gelür
Her göründükte cemâlin cismime cânim gelür
Zulmeti firkatte san şem'i şebistandır gelen

Her yanâ olmuş perişan zülfü anber bûya bak
Aklımı yağma eder ol gözleri cazûya bak
Ruşen etti âlemi ol dilberi mehruya bak
Gûyya doğmuş felekten mahî tâbândır gelen

149

Ey gözü bimar senin dilhaste vü bîmârinim
Dert benim merhem senin hasta benim derman senin
Andelîbi bağı büsnün mâili ruhsârinim
Ah benim bülbül senin efgan benim gülşen senin

Gamzei sertîzin eylerse vücudüm dâg dâg
Ateşi firkat yakup bu hanei dilde çerâg
Âşikim bin pare etsen raziyim kîlmam ferîg
Ten benim cânim senin kurban benim fürkan senin

Dil düşelden kakülüne bulmadım asla huzûr
Cevri zâlim etmededir etmedin sen de kusûr
Ben esiri günci hasret sen şehi mülki sürûr
Gam benim âlem senin gîryan benim devran senin

Bunca demdir saklaridim tende cânim ey perî
Gitti elden ihtiyârim sabra var şimdén geri
Dameni lutfun tutar desti niyazı Gevherî
Dest benim daman senin feryat benim ihsan senin

150

Noldun ey dil bülbül âsâ neye feryâd eyledin
Macerâyı gül'izârı yârı mi yâdeyledin
Bezmi gam mı tarh olmuş sakiyâ noldun bugün
Camî çeşmi hunu eşkim ile âbâd eyledin

Geh vücudüm şehrini yadı cefan eyler tebâh
Rîştei nispetle sînem çâkedersin bîgünâh

Ya seni tutmaz mı bir gün bunca yüzbin ahuvah
Korkmadan ey kanlı zâlim böyle mu'tâd eyledin

Hak bilir meddâhînâm cânâ senin ben rûzüsep
Görmedim ey zölfü leyla sen gibi şîrîn lep
Sahibi himmet çırak âhli efendisin acep
Kimisin Mecnun kimin âlemde Ferhâd eyledin

Cevrile öldürdü cânâ çeşmi celladın kovup
Şimdi durmuş kasdedersin ademi acımayup
Bilmez idim derdmendim sana gadrettim diyüp
Merhamet arzettin ölmüş Kanber âzâd eyledin

Gülşeni dilber çemenzar olmuş iken Gevherî
Gülsitanı âleme bastı kadem şimdengeri
Gamzei şimsir ile kırdı geçirdi her yeri
Nittin ey hünî yine dünyayı berbâd eyledin

151

Ey gönül yaz arzihalin var yürü dildâre sun
Kendi cevrinden şikâyetnameni ol yâre sun
Bunca demdir güzlerim ben âhdini peymanını
Tâbekey hasret humarı sakıya pürhâre sun

Gam gönül mülkünü tuttu gûyyâ hayli Habes
Zulmeti hicrindeyim doğsun cemalinden gûnes
Gel yetiş kurbânînim üftâdene sen Hızrves
Leblerin abihayâtın âşkı bîmâre sun

Sol gedâ kim mihryab olmak ile memduh ola
Nakdî vakti sabri Eyyup dahi ömrü Nuh ola
Tiri müjgânînla sinem nice bir mecrûh ola
Çeşmi celladını cânâ bari bir gaddâre sun

Ger olursa dilberâ gül ve gûlistan cenneti
Bivefâdir gonça femler etme hâre minneti
Kendine dâim dile sen öyle alî himmeti
Sâ'disen merdi dlîri ol rakîbi mâre sun

Söyle ebyatını her dem yol ile erkânile
Qünkü mir'âtın safâ bulsun konuş irfânile

Belki makbulü hümâyun ola bu noksânile
Dür gibi nazmeyle şî'ri Gevherî hünkâre sun

152

Dilberâ kıl merhamet şeyda gönül gamlanmasın
Gönlümüz kılma perişan didemiz nemlenmesin
Hiç ne mümkünkindir efendim gül cemâlin seyreden
Bülbül âsâ yanılıp payında sersemlenmesin

Sun'i üstâdı ezel vechindedir ilmelyakîn
Mülki hüsün şahı sensin şimdi bedri mehcebîn
Sen Sülaymani zamansın ey cemali huri În
Vashın ile şâdolanlar nice hâtemlenmesin

Bulmak istersen efendim iptidadan iştihâr
Eli bağlı benden oldum sen edersin iftihâr
Bağı hüsün gülşeninden sür rakîbi şehriyâr
Beyni usşaka gelüp bir dâhi âdemlemesin

Gel efendim nâre yakma Gevherî bendeni
Sâye gibi yerlere salma garip efkendeni
Hâkipayından cüda kılma garip şermendeni
Pâdişâhim âlem içre âdımız kemlenmesin

153

Ey perî bâis nedir herdem vücudüm yâresin
Görmedin mi sinem üzre tiği aşkın yâresin
Nice bir insafa gelmezsin kani lutfu kerem
ya helâk it bâri gel eyle bu zahmim Çâresin

Çaresiz bir derde düştüm ise ey dil neyleyim
Kalmışım ruyi zeminde şahı âdil neyleyim
Sevmemek mümkün değil sevmek de müşkil neyleyim
Pek güzelsin sevdigim amma katî hunhâresin

Bir hilali îde benzer yarın ebru gamzesi
Zeynü fer salmış cebîninde nezâket turrası

Şû'lei rûyunda hayran devriderken zeresi
Yüzçevirdi âfitâbım seyridüp nazzaresin

Bunca demdir derdi hierânın çekerken ben senin
Şöyle bil ki farig olmam rahi aşkindan senin
Merhametin yok mu asla ey dili âhen senin
Ger kulağımca idersen cismimin her pâresin

Tutalim kim bir kemîne âşikindir Gevherî
Ya revâmı böyle bir derde düşürmek ey peri
Sen de insaf eyle bir gez devri Ademden beri
Kanğı mahbup böyle itmiş âşkı biçâresin

154

Sîne gerdi bu gönüll çarhin felâket cûyuna
Asiyab asa gözümden şimdilik nem serpilür
Müşkü anber saçılur gûya cihanın rûyuna
her kaçan destarî yordan mûyi perçem serpilür

Merdümi çeşmim gîriftar oldu mihnet filkine
Pâyine zencir alup düştü elemnak silkine
Yâre müjgânin gelüp yağma için dil milkine
Askeri tatar elinden tiri mübrem serpilür

Gam görür mü husnünü seyreleyen nâzik beden
İstemem tacü kabâ ihrami aşkin var iken
lutfile itsen tebessüm mevcurur çahi zekan
Âşkı dilteşne üzre abizemzem serpilür

Kendiden geçmek gerektir kim görürse gözleri
Can ile cânani bulmuş var mı Ademden beri
Sen şehidi tigi aşk olsan acep mi Gevherî
Nâhalef gelmez bu meydan içre adem serpilür

155

Dilbere garralığı hurşîdi tâbân öğretir
Çesmi istığna ise bu nazi giryân öğretir

Dahi taze tiflikен cevrü çefa bilmez iken
- Âşıka cevretmeği ağıyârı nâdân öğretir

Kimseler etmez terahüm âşiki sadıklara
Cevriderler bivefâlar lutfuna lâyıklara
Ol sabâyi gör ki destires iken âşiklara
Zülfü yâre her seher nazü hıraman öğretir

Asitanı dirlübâda hâke rûmâlidedir
Aşkile mecnun olanın sînesi deridedir
Sanma kim aşku muhabbet kesbi dildar didedir
Anın ustadı ezeldir sırrı pînhan öğretir [1]

Gevherî der çünku bize mesken oldu bi'ri aşk
Raziyim sad pâre etse sînemi şemsiri aşk
Vaizâ sen bîhabersin ademi zenciri aşk
Sureta mecnun ider ma'nide iz'an öğretir

156

Ey perî bu vechi pâkin mâha teşbih ettiler
Kâkülüün her mûyunu sîrmaya teşbih ettiler
Defteri uşşaka yazmışlar beni Mecnun diyu
Bunca âşiklar seni Leylaya teşbih ettiler

Yârimin hubluğu zâhirdir ben inkâr eylemem
Bir hakikî âşikim yok yere inkâr eylemem
Sırri aşk bizde nihandır melek ızhâr eylemem
Bendeni bir bülbüli şeydâya teşbih ettiler

Bâri seninçün giyem şimdengerü ben kareler
Ayrılık olsa mukarrer şâdolur gamhâreler
Kaddi tûbâsin görenler seyriden üftâdeler
Bağı hüsnün cenneti me'vâya teşbih ettiler

Ol rakîbin siteminden yârı terkettim velî
Âglamak oldu bana kâr dinmiyor çeşmim seli
Gevherî deryayı aşkin mevcurur ta ezelî
Kalbi pakim cûsunu deryâya teşbih ettiler

[1] Sadettin Nûzhet beyin kitabında S. 78 de bu parça yoktur

Nazlı yârimden haber gelmiş ana varmam dimış
Öldürürüm cevrimiyle merhamet kılmam dimış
Gizli iken sırrımızı âleme şâyeyledi
Ağlayup karşıma gelse yüzüne gülmem dimış

Kaşların kurulu yaydır kirpiğin atar okun
Karşidan eyler işâret yanına gelmez yakın
Var mıdır göğsünde îman zerrece dostlar bakın
Tanrı selâmın virirse ânı da almam dimış

Ya ilâhî arzîhal ittim yara bilsün diyu
Dertli sînem yâr elinden bir deva bulsun diyu
Tabîbimdir hasta gönlüm arzular gelsün diyu
Mihnet ile cani çiksun yânına gelmem dimış

Öyle ben bir andelîbim bu sînem hep yâredir
Ben de bildim goncaların meyli şîmdi hâredir
Dimişler ki sevdigime Gevherî bîçâredir
En son âni inkâr idüp ben anı bilmem dimış

Cün bizi ferdaya saldı nazlı yar şimdengeru
Başima sahnî belâdîr bu diyar şimdengeru
Ol yüzü gül gonca fem açmaz dehanın söylemez
Hemdemimdir derdi hasret ahü zar şimdengeru

Çünkü bendetti miyanın mâri akrepves kemер
Ol eliyle bana geçmez hançerü tigü teber
Nîzei âhim şikest eyler hazer itsün hazer
Çıkmasun kasdîma tiği abdar şimdengeru

Bîvefâ sevmış diye tân'etti hep dünya bize
Gam mıdır derlerse şîmdi âşkı şeyda bize
Gayrı el vermez bilürem ol düri yekta bize
Düştü nadan destine cün yadigâr şimdengeru

Mesti aşkı mâhruyuz şîmdi bu demde bugün
Kalmadı arzumuz asla sâgari Cemde bugün
Hamdüllah nazmı mevzun ile âlemde bugün
Gevherî'lik ile bulduk istihar şimdengeru

Müstezadlar

159

Ey lebleri sükker güzelim dilberi ra'nâ
Bu hüsnile bu kaddile âşık sana dünyâ

Ben payine kollar olayım şâhi levendim
Gülzârı çemendir salın ey kâmeti bâlâ

Şâhim güzelim devletim ey ruhi revânım
Mecnun gibi ettin beni ey kâkülü Leylâ

Var mı güzelim bendene sarılmağa niyyet
Devlet serine Gevherî'nin âlemi dünya

Etti beni şeydâ
Ey hüsnile hemtâ

Sen kendi efendim
Ey kaşları tugrâ

Ey servi revânım
Ey ruhi mücellâ

Hey canıma minnet
Ey goncayı ra'nâ

160

Dilber sana ben gözleri mestan dimedim mi
Efgan ederek bende bu giryân dimedim mi

Meftun olalı sen mehi tâbâna gönülden
Kaddimi hilâl eyledi devran dimedim mi

Sevmez beni yâr niceyedek şâhi levendim
Gel sevdiceğim eyleme bühtan dimedim mi

Fettan dimedim mi
Nâlân dimedim mi

Ah ne gelür elden
Hicran dimedim mi

Sen kendi efendim
Her an demedim mi

Ermem ne acep kadri visalinle mürâda
Eyyamı şerif Gevherî kurban dimedim mi

Bu devri fenâda
Ferman demedim mi

Gülzârı hüsünsün nice sabreylesün âdem
Zülfîn hele sünbül güzelim gonca didim fem

kaddini gören didi cihan serv kiyâmet
Ol kâ'bei hüsünûn görelim şâhı muazzam

Mecliste ferah âşika devrolsa piyâle
Bezminde sefa eyliyelim şevkile pür cem

Lutfeyle kerem kâni efendim beni güldür
Gevherî'ni gamda koma ey şâhı mükerrem

Ey lebleri bâdem
Âşıklara elzem

Ey hüsünî letâfet
Hemnuşola zemzem

Ol kaddi nihâle
İşret ola mahrem

Bahşın bana güldür
Eyle beni hurrem

Gülzari hüsünsün benim ey gonçe dehanım
Atma sineme gamzen okun kâşı kemânim

Rahmet bu sinem yâresine ey şehi hubân
Sensin bu kerem kâni benim şâhı cihânim

Gel etme benim hicrile bu didemi giryân
Efğanîma rahmet benim ey tuti zebânim

Ey kâşı keman câmiyle uşşakmeye döndü
Bu devri felekte hele bir Gevherî kânim

Gülsende a cânim
Dinle bu fegânîm

Çeşmim hele giryân
Ey yusufu sanim

Bağrimda bu hicran
Ey tâze civânim

Kaddim neye döndü
âlem'lere şânim

Ey ruhları gülgün lebi mül kâmeti mevzun
Aşkın güzelim etti beni zülfüne meftun

Rahmeyle kerem eyle efendim dili zâre
Giryân oluyor aşkın ile didei pürhun

Bir gün ola mı vuslatına ersem efendim
Güldürse nolur câmile uşşakını gerdun

Aşkım sana efzun
Oldum dahi mecnun

Düştüm yeni zâre
Hierin ile gerdun

Var sana pesendim
Ey lebleri gülgün

Güller sevenin hârını da sevmeli derler
Hublar ne cefa eylerise Gevherî memnun

Hem cebine zerler
Âşiklara kanun .

164

Ol şem'i ruhun ey gözü mestâneligidir
Geldim o siyah zülfüne divâneligidir

Pervâneligidir
Âvâreligidir

Lutfeyle aziz bâşın için ey güli ahmer
Bu nazü feza'lar hele cânâneligidir

Ey lebleri sükker
Handâneligidir

Gönlüm alıcı cevile aşüftesin amma
Ol gonça femin tazece dürdâneligidir

Bir dânesin amma
Kimyaneligidir

Lutfeyle kerem kâni efendim bana rahmet
Bu nazmi güher Gevherî üstadeligidir

Bu gamdan azat et
Canâneligidir

165

Mahşerde şehâ bir ulu divan olacakır
Hicr atesine sîneler üryan olacaktır

Her ân olacaktır
Sûzân olacaktır

Ànda amelin yahsi olup gör ne safâdir
Kurulu Sirat köprüsü neyran olacaktır

Tâ ahde vefâdir
Burhan olacaktır

Dünyada eğer iyilik edersen veli amma
Her kim görüp ol cürmü girîzan olacaktır

Eyler seni ihya
Lerzan olacaktır

Hak sanma sait kullarına eyleye ihsan
Girsün bu kulum cennete ferman olacaktır

Ey mü'mini ihvan
Gilman olacaktır

Küffar o cehennemde kalup mü'mine cennet
Her kullarına lutfile ihsan olacaktır

Ümmeti Muhammet
Gülşan olacaktır

Cürmüm ne kadar varise affeyleye bâri
Gevherî şeffîm hele sultan olacaktır

Göstermeye nâri
Ol can olacaktır

166

Ol tifl güzel hüsnile hûbân olacaktır
Hem zülfü siyah sim gibi gerdan olacaktır

Fettan olacaktır
Canan olacaktır

Bir dem büyüse sarmalıdır sîneye ânı
Gülzârı hüsün tâze gûlistan olacaktır

Mevlâya emânet mehi tâbânımı el'an
Âlemde beyim âfeti devran olacaktır

Her kande hîram eylerise servi revânım
Bin Gevherîves yoluna kurban olacaktır

Ol şahı hubâni
Handan olacaktır

Ey gözleri fettan
Seyran olacaktır

Tutîi zebânım
Hayran olacaktır

167

Ey lebleri mül ruhları gül dilberi âfet
Hup olduğunu eyleme ifşa neye hâcet

Ah bunca zeman gül lebinin teşnesi oldum
Gel sarılalım bendesine etti işaret

Her kande görüp kaddi serefrazını her bâr
Gülşende hîram eylese ol servi kiyâmet

Ol şahı mürüvvet hele bahşende sehâdîr
Gevherî kulum dedi mi billâhi kerâmet

Var sende letâfet
verdi bana hâlet

Aşüftesi oldum
Cânım ne saâdet

Ey lebleri gülzâr
Şâhâne mehâbet

Uşşaka sefadır
Gel eyle inâyet

İlâve

[Son zamanlarda ele geçirmiş olduğumuz 9 parça koşmayı da ilâve ediyoruz]

168

Ey bağıban senden bir suâlim var
Çekerler bülbüller derdü belâyi

Dergâhi izzetten Şeytan dûr iken
Âşık ile mâ'suk vâhit nûr iken

Bu hikmete benim yüreğim yandı
Ben bilürüm iden eyleyen kendi

Edeb it hifzeyle lisânın erken
Enelbâtil dimez enelhak dirken

Gevherî der bu gün vahdette iken
Gülün karşısında yuslatta iken

Bu güller yanında hârin aslı ne
Ağyâre yâr olur yârin aslı ne

Ademin mekânı cennet hûr iken
Yakan pervaneyi nârin aslı ne

Kudret hakkın gönül gözü uyandı
Ya bu kadar kârü bârin aslı ne

Müşrik olma hakkın ni'metin yerken
Hallacî Mansura dârin aslı ne

Âşık ile ma'suk sohbette iken
Bülbüle bu âhü zârin aslı ne

169

Nâzenînim çünkü benden geçmedin
Meclisi agyârda bade mi içtin

Bilmeyenler sanur dilrübâsin sen
Sicilli hüccetli bîvefâsin sen

Azmeyleyüp gezen dilrübâsiyle
Lâübâli olup cümle nâsile

Eğer kemlik ile halka yararsın
zeman dilberinden iyilik mi umarsın

Sende bu vahşilik bîgânelik ne
Nergisi çeşminden mestânelik ne

Âşık öldürmede pürcefâsin sen
Dahi bundan sonra rindânelik ne

Nedir bu aşnalık her ecnâsile
Bize bu etvari şâhânelik ne

Kemlik ile yohsa iyilik mi ararsın
Gevherî sende bu divânelik ne

Rahi aşk içinde ey melek sîma
Görüp üftâdesin ol kaddi tûbâ

Cefâdir canıma dëmbedem kasdı
Görüp agyar ile ol çeşmi mesti

Hâlime rahmeyle ey yüzü mâhim
Yine âhenk oldu sedâyı âhim

Îdi visaline irince naşı
Pazarı aşk içre hüsün kuması

Per açup mürgi dil pervâzelendi
Tecahülden gelüp iğmâzelendi

Cigerim hûnidüp bağırmı kesti
Dili mahzunumda gam tâzelendi

Ne ısyân eyledim nedir günahım
Nagmei feryâdım âvâzelendi

kesilmez Gevherî'nin çeşmi yaşı
Bu gün mezad olup endâzelendi

Ne yatırsın garip bülbül uyan hey
Sen de bencileyin yordan mı ayrıldın

Yüzü şemsü kamer yanağı aldır
Yordan ayrılmışam her günüm yıldır

Aşkın ateşine beni yandırur
El üstüne şeftaliler gönderür

Gevherî der hayâline daldığım
Baş yastıkda gözüm yolda sevdiğim

Gül açıldı yaz bahârim gelmedi
Derde ilaç giriftârim gelmedi

İncidir dişleri lebleri baldır
Gözlerimi bir silerim gelmedi

Garip bülbül gül dalna kondurur
Gözlerim ki ayva narım gelmedi

Gece gündüz ateşine yandığım
Ağlarım sizlârım yârim gelmedi

Efendim ağlayup niyâza geldim
Cûrmüme mukirrim günahım bildim

Dünya kadar ısyân eyledim ise
Bilüp kasdeyleyüp söyledim ise

Güzel başı için ey kerem kânım
Hezar kerre tövbe eyledim canım

Niyâzım geçmezse şelevendime
Gevherî diseler ol efendime

Lutfundan kabul it ricâmi benim
Kereminden affit hatâmi benim

Sana kerem düşer neyledim ise
Hazreti hak virsün cezâmi benim

Merhamet kıl bana inan sultânim
Bağışla cûrmüm al düâmi benim

Süphesiz kıyarım kendi kendime
Söyleyen eylesün kazâmî benim

173

Mecnun musun ey dil vefâ umârsın
Dertli dermanına devâ umarsım

Ben bu pendi çoktan eylerim ezber
Güzeller görünce fülsü ahmer

Bize tâ'nideler fâsıkdır diyu
Dervîş olduk tekrar âşikdir diyu

Gece de gündüz de kılarm zâri
Anmayim adını disünler bâri

Cihânın biralay bivefâsından
Lokman mı sanırsın hup libâsından

Unutturdu bana ol zülfü esmer
Senden değil geçer öz babasından

Bir dertlidir bagrı yaniktır diyu
Kurtulmadık halkın iftirâsından

Terk eyledim şimdi bağı gülzâri
Gevherî vazgeliş Mustafâ'sından

174

Sağolsun sevdiğim geçdiyse berden
Ne çâre çıkarsa canımız tenden

Varın söylen yârim olmasun gâfil
Gönlümü virsün de nâzitmek değil

Uykular mı gelir gözüm yummaktan
Bana zulmidenler dilerim haktan

Ya ben çok bahâl câhi nideyim
Vefâsız keremsiz şâhi nideyim

Beni terkeylese sevdiğim nolur
Cevherî dünyada yalnız mı kalur

Taze âşıklara âşinâ olsun
Varsun ervahlara dîlrübâ olsun [1]

Günah mı işledik olduksa mâtîl
İsterse bin kere pürcefâ olsun

Eşkim nişan virir kızılırmaktan
O da bir zâlime mübtelâ olsun

Zıyasız hursidü mâhi nideyim
Vefa eylesün de bir gedâ olsun

Gönül de terkidüp bir gayri bulur
Bulunmayan bana bivefâ olsun

175

Kâkül müdür zülüf müdür tel midir
Hep seninçün cüdalığım zül müdür

Efendim başında dilberlik tacı
Taynetseler günde yüzbin kılıcı

Eger yolcu isen var git oraya
Ben sinemi siper ettim butaya

Gerdanında halka halka yayılan
Gice gündüz halk içinde yayılan

Ben bir ednâ kulun hayır duâcî
Nâmerd olsun ya havf çeküp ya yılanı

Eger yoldaş isen alvir bu taya
Çek okların vur sineme yay ilan

[1] S. Nûzhet beyin kitabı S. 36 daki manzume eksik ve çok farklıdır.

Gevherî aç gözün gafletten uyan
Senin gibi gene ugruna ser koyan

Serden geçer akibet namerde uyan
Ya ejderdir yâ şahmeran ya yılan

Ey güzel kapına dermâna geldim
Dertlerime derman ben seni buldum

Derûnumda bir unulmaz yâre var
Senden gayrı bana kimden çâre var

Bed asıldan vefa gelmez söyle bil
Günde bir gez ölüm istiyor bu dil

Yolunda eylesem ömrünnü sebil
Sencileyin bir hercayı yâre var

Kaçan bîvefâdîr sevgili dostum
Gerek Nesîmi'ves yüzseler postun

Yar olmaz âkibet ol gözü mestin
Gerek Mansur gibi zülfü dâre var

Cün düştü araya zemâni fîrkat
Bir gül içün hâre eylemem minnet

Ol dilberde kaldı bu dil âkibet
Var da minnet ile âhü zâre var

Sevdigim adûdan öğüt alursa
Çarhifelek eğer böyle kalursa

Benden geçüp bencileyin bulursa
Gevherî dermanı haktan ara var
